

#3 NIKE

1. Herakles werkt zich te pletter.

“Als Vijfde Werk moest Herakles in één dag de smerige veestallen van koning Augias¹ schoonmaken.”² Volgens sommige mythografen zou Augias een zoon van Poseidon zijn (andere spreken van Helios). Augias was de succesrijkste veeboer op aarde. Zoveel vruchtbaar vee produceert natuurlijk een massa mest. Die mest was in jaren niet opgekuist en “al deerde de stank de dieren zelf dan niet, deze veroorzaakte wel een pestepidemie op de hele Peloponnessos.”³ Dit werk speelde zich af ten noord westen van de Peloponnessos, in Ellis. Er was daar zoveel mestoverschot dat de vruchtbare gronden niet meer bewerkt konden worden. Deze mythe vertelt op symbolisch niveau over de overgang van het nomadische naar het sedentaire bestaan in de menselijke geschiedenis. Herakles pachte dat hij dit werk in één nacht zou klaren in ruil voor één tiende van het vee. Augias ging de weddenschap aan, zijn oudste zoon Phyleus was getuige. Het eerste wat Herakles deed was de leider van de stieren, Phaëton, vloeren. Phaëton hield Herakles voor een leeuw (Herakles draagt een leeuwenhuid) en wilde instinctief zijn kudde beschermen. Dit gevecht met een stier wijst naar kroningsrituelen of overgangsriten waarbij een jongeman zijn moed moet bewijzen door een jonge stier te vloeren.⁴ Met de hulp van zijn wagenmenner maakte hij de veestallen in één nacht schoon. Hij deed dit door twee rivieren af te takken en de gronden schoon te spoelen. Augias weigerde zich echter aan de weddenschap te houden omdat hij te weten was gekomen dat Herakles dit werk in opdracht van Eurystheus moest doen. Toen Phyleus voor de rechtbank verklaarde dat zijn vader loog, verbande Phaëton zijn zoon en Herakles uit Ellis. Eurystheus weigerde dit Werk mee te tellen “omdat Herakles in dienst van Augias was geweest.”⁵ De opzet van Eurystheus was mislukt. Die had zich verheugd op de walging van Herakles “wanneer deze de mest moest opscheppen en die dan op zijn schouders moest wegdragen.”⁶ De vernedering van Herakles mocht dan wel mislukt zijn, de bedrieger Herakles, werd uiteindelijk zelf bedrogen. Herakles had niet verteld aan Augias dat hij de stallen in opdracht Eurystheus moest opkuisen. Uiteindelijk werd hij zelf bedrogen door Augias, omdat deze laatste het bedrog van Herakles te weten kwam. Later (na de twaalf Werken) zou Herakles op gruwelijke wijze wraak nemen door Ellis te plunderen, Augias en zijn zonen te doden, en Phyleus op de troon van Ellis te plaatsen.

Ook deze mythe verhaalt over de overgang in de menselijke geschiedenis van een nomadisch naar een sedentair en meer agrarisch bestaan. Wonen in een nederzetting levert een afvalprobleem op dat nomadische stammen niet kennen. Omgaan met het mestafval dat door veeteelt wordt

¹ Augias staat ook op de lijst van de Argonauten.

² Robert Graves, id., p.150

³ Robert Graves, id.

⁴ In de film *Jamon Jamon* van de Spaanse cineast Bigas Luna (1992) zit een scène waarin twee jongemannen 's nachts, naakt, met een jonge stier vechten; <http://www.youtube.com/watch?v=Fq9cHzeMX8I> .

Vechten met en uitdagen van dieren om mannelijkheid te bewijzen vind je in nagenoeg alle culturen terug.

⁵ Robert Graves, id., p.151

⁶ Robert Graves, id., p.150

geproduceerd is van groot belang. Het aanleggen van irrigatiesystemen en het regelen van de toevoer en afvoer van water komen in deze mythe aanbod. Elk maatschappij of cultuur die in een overgangsfase terechtkomt kampt met een afvalprobleem. Zo ondergingen de steden tijdens de overgang van middeleeuwen naar renaissance een revolutionaire transformatie wat betreft afvalverwerking. Het succes van de pest in die tijden speelt daarin een grote rol.

Na dit werk kwam Herakles bij koning Dexamenus die onder bedreiging van Eurytion zijn dochter Mnesimache aan de Centaur gaf. Herakles doodde de Centaur en redde Mnesimache van de verkrachting.

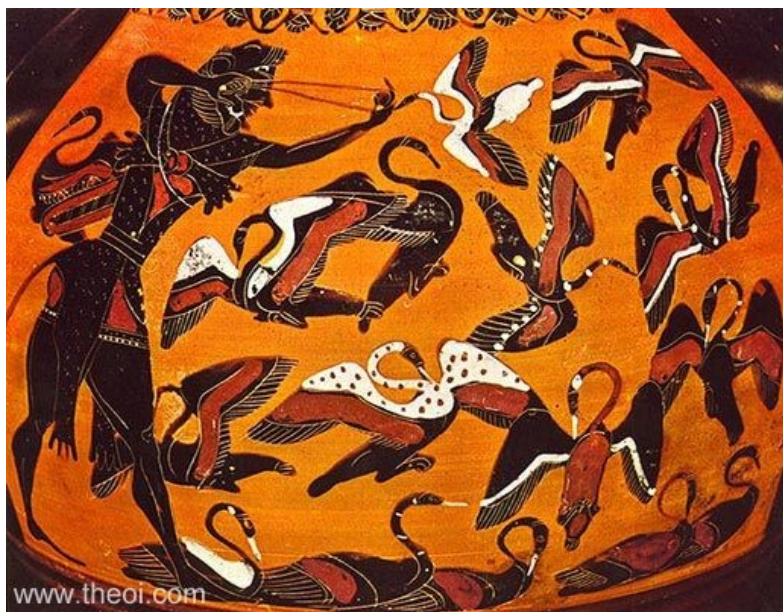
De Stymphalische vogels waren vleesetende vogels met koperen bekken en klauwen die aan een meer in Arcadië (Peloponnessos) terreur zaaiden onder mens en dier. "Hier broedden zij en waadden zij langs de gelijknamige rivier, gingen af en toe in grote zwermen de lucht in om mens en dier te doden door een regen van koperen veren te laten neerkomen, en tegelijkertijd een giftig soort uitwerpselen te laten vallen dat de oogsten verwoestte."⁷ Herakles Zesde Werk bestond uit het bestrijden van deze vogels. Deze mythe verhaalt ook de overgang naar sedentaire menselijke gemeenschappen. Roofvogels die het vee bedreigen en grote zwermen vogels die de oogst vernietigen, vormen een groot probleem voor kleine landbouwgemeenschappen. Deze vogels waren opgekweekt door Ares en aan hem gewijd. Herakles kon de vogels niet neerschieten; ze waren te talrijk en het moeras zorgde ervoor dat hij hen niet dicht kon naderen. Toen kreeg hij een koperen ratel van Athena waarmee hij de vogels uit het moeras jaagde. Hij kon een aantal vogels neerschieten. De rest vluchtte naar een eiland in de Zwarte Zee. Later werden ze daar uitgeroeid door Jason en zijn Argonauten. Men noemde deze vogels ook wel de Vogels van Ares omdat ze koperen veren (pijlen) op hun prooi afschoten. Herakles moest het opnemen tegen de vogels van de zoon van Hera. Oorlogsvogels die beschreven werden als vrouwvogels. Een soort fallische vliegende vrouwen die dood en verderf zaaiden.⁸ Een mooie metafoor voor de haat die een bedrogen vrouw voelt tegenover de bastaard van haar man. Ook in dit werk staat de strijd tussen Hera en Zeus centraal. In Stymphalos werd Hera in drie heiligdommen vereerd. In het eerste werd ze vereerd als jong meisje omdat ze daar door Temenos werd opgevoed. In het tweede werd ze vereerd als bruid omdat ze met Zeus trouwde. En in het derde als weduwe omdat ze Zeus verstoten had en zich in het Stymphalische moeras terugtrok. Als Herakles de Stymphalische vogels wegjaagt, verdronk hij, symbolisch, de verering die Hera in dit gebied ten deel valt. Dit maakte de steun die Herakles kreeg van de Athena, dochter van Zeus, des te begrijpelijker. Het Zesde Werk is het laatste werk dat Herakles op het schiereiland Peloponnessos moest uitvoeren. Na het Zesde Werk stuurde Eurystheus hem onder impuls van Hera steeds verder weg.

Hier verhaalt de mythe opnieuw de overgang naar een sedentair agrarische cultuur. Waar het in de stallen van Augias over een mestprobleem ten gevolge van veeteelt gaat, handelt de mythe hier over de bedreiging van de oogst door (in dit specifieke geval) vogels. Of misschien zijn de Stymphalische vogels wel sprinkhanen.⁹

⁷Robert Graves, id., p. 154

⁸Psychoanalyticus Zizek interpreteert de aanval van de vogels in Hitchcocks film *The Birds* als: "An explosive outburst of Maternal Super Ego, trying to prevent sexual relationship, the birds are raw incestuous energy." (*The Pervert's guide to cinema*, Sophie Fiennes, 2006 : <http://www.youtube.com/watch?v=8sFqfbrsZbw>)

⁹ Sprinkhanenplaag: <http://www.youtube.com/watch?v=ZEWfYBnvpU>

De Stymphalische vogels, Griekse amphora, 560-530 v.o.t.

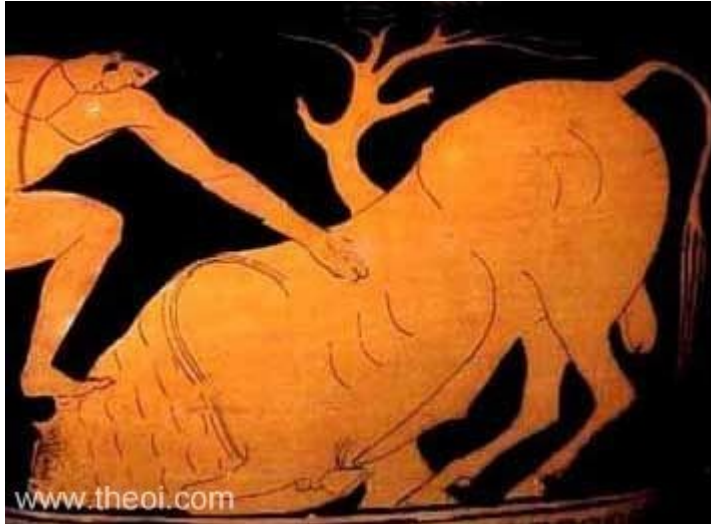
Het Zevende Werk is het vangen van de Stier van Kreta. “Deze stier was bezig Kreta, en vooral het gebied dat bevoeid werd door de rivier de Tethris, te verwoesten, door de gewassen uit de grond te halen en de omheiningen van de boomgaarden neer te halen.”¹⁰ Een dolle stier vernietigde oogsten in een landbouwgemeenschap. De stier was een gift van Poseidon aan koning Minos van Kreta, een teken dat hij de rechtmatige koning was. Minos had daarover onenigheid met zijn broers. Maar omdat Minos zich niet aan de afspraak hield de stier te offeren aan Poseidon en hem stiekem toevoegde aan zijn kudde, strafte Poseidon hem. “Hij vroeg aan Afrodite of ze de vrouw van Minos verliefd kon maken op de stier.”¹¹ En dat deed de godin van de liefde. Pasiphaë, de koningin “werd verteerd door een verzengende passie en een niet te bedwingen begeerte de stier te omhelzen.”¹² Zij vroeg Daedalus een houten koe te maken waarin zij zich kon verstoppen. Zo kon ze met de stier copuleren. “Na de daad sloeg Poseidon de stier met verwoestende waanzin. Stampend, loeiend en schuimbekkend holde het beest over Kreta, dood en verderf zaaiend in de meer dan negentien steden.”¹³ Later beviel Pasiphaë van een monster, een mens met een stierenkop; de Minotaurus. Minos liet een labyrint bouwen om zijn bastaardzoon in op te sluiten. Athene moest elke negen jaar zeven jongelingen en zeven maagden aan de Minotaurus offeren. Een schatting naar aanleiding van de dood van een zoon van Minos in Athene, die omwille van zijn overwinningen tijdens de Spelen werd vermoord. Theseus zal uiteindelijk de Minotaurus doden. Herakles overmeesterde het dier en bracht het naar Eurystheus. Eurystheus wijdde de stier aan Hera, maar Hera weigerde dit offer en jaagde de stier weg. Later zal Theseus de stier naar Athene brengen en offeren aan Athena. De stier is een Olympisch schepsel (van Poseidon); Herakles doodde het niet. Theseus offerde de stier aan de dochter van Zeus. Wederom verhaalt de mythe over de overgang naar en sedentaire cultuur: veeteelt veronderstelt domesticeren of temmen van wilde dieren.

¹⁰ Robert Graves, id., p. 157

¹¹ Imme Dros, id., p. 342

¹² Imme Dros, id.

¹³ Imme Dros, id.

De stier van Kreta, 5^e eeuw v.o.t.

“Eurystheus beval Herakles als zijn achtste werk de vier woeste merries van de Thrakische koning Diomedes te vangen.”¹⁴ Sommige mythografen noemen Diomedes een zoon van Ares, voor anderen is hij het incestueuze product van Atlas en zijn dochter. Beide mogelijkheden verwijzen, symbolisch, naar matriarchale archetypen; enerzijds een zoon van Hera en anderzijds de zoon van een Titaan. Hera zette een product van haar eigen zoon, de oorlogsgod, in tegen Herakles. Voor dit werk moest Herakles helemaal naar noord Griekenland, naar Thrakië.

Onderweg hield Herakles halt bij zijn vriend Admetos in Pherai. Admetos was een neef van Jason en lid van de Argonauten, hun vaders zijn broers, afstammelingen van de oervader der Grieken, Hellen. Admetos was gehuwd met de dochter van Pelias, de halfbroer van Jason. Pelias schonk hem zijn dochter Alkeste, op voorwaarde dat hij haar hand kwam vragen in een wagen die getrokken werd door een leeuw en een everzwijn. Apollo hielp Admetos dit te verwezenlijken. Admetos trouwde met Alkeste, maar hij werd doodziek en lag op sterven: “Sluit mijn ogen in eeuwige duisternis, en neem, met mijn dood, mijn lijden weg, eeuwige goden,” zingt Admetos in de opera van Handel.¹⁵ Apollo zorgde ervoor dat de schikgodinnen, de Moiren, de levensdraad van Admetos verlengden op het moment dat die afgesponnen was. De voorwaarde was dat één van zijn naasten vrijwillig in zijn plaats wilde sterven. Noch zijn vader, noch zijn moeder wilden zich aan de schikgodinnen onderwerpen. Toen offerde zijn vrouw Alkeste zich op. Zij ging naar het dodenrijk en de doodzieke Admetos genas. Admetos was zijn grote liefde kwijt. Hij werd wanhopig en melancholisch en wilde niet langer leven. Dat is het moment waarop zijn vriend Herakles langs kwam. Admetos ontving hem gastvrij en verstopte zijn grote verdriet. Toen Herakles vernam wat er was gebeurd, daalde hij neer in de Onderwereld. Na een worstelwedstrijd met Thanatos ontrukte hij Alkeste bij Hades. Er zijn echter ook versies waarin Persephone, de vrouw van Hades, Alkeste vrijwillig terug schonk aan Herakles omwille van haar zelfopoffering. Belangrijk is dat Herakles in zijn voortdurende strijd voor rechtvaardigheid, zelfs het dodenrijk trotseerde als hij vond dat iemand onterecht was gestorven.

¹⁴Robert Graves, id., p.159

¹⁵Handel, Admeto Re di Tessaglia, aria waarin Admetos verlangt naar de dood :
<http://www.youtube.com/watch?v=g0MUoagBDRA>

Pierre Peyron, De dood van Alkeste (1785)

Diomedes was koning van het volk der Bistonen. Toen Herakles de vier merries van Diomedes stal, bracht hij ze samen op een eiland. Hij liet de merries bewaken door “zijn gunsteling Abderos”.¹⁶ Abderos was een zoon van Hermes, zijn naam betekent ‘zoon van de strijd’. Het was een jonge strijdmakker van Herakles die eenzelfde, homo erotische, positie bekleedde als Hylas en Iolaos. Herakles bevocht de Bistonen die de merries terug wilden. Wanneer Herakles terugkwam bleek dat de merries Abderos hadden verslonden. Uit wraak gooide Herakles Diomedes voor zijn eigen paarden. Diomedes werd door zijn eigen paarden verscheurd. Vleesetende paarden zijn ook hier een symbool van een verstoring van de natuurlijke orde. Ook deze mythe bezit een kern die spreekt over de transitie naar een sedentair bestaan van de mens. Net als de stier van Kreta behandelt het achtste werk het domesticeren of temmen van wilde dieren. “Uit genegenheid voor zijn vriend stichtte Herakles bij het vers gedolven graf een stad die hij Abdera noemde. En hij temde de merries.”¹⁷

Home erotische verhoudingen waren in het klassieke Griekenland niet vreemd. Ik besprak al de voorwaarden waaronder dit vrije seksuele verkeer plaats vond. Herakles had drie jonge beminden: Iolaos, Hylas en Abderos. De twee laatste verongelukte of verloor hij tijdens zijn heldendaden: Hylas tijdens de Argonautentocht en Abderos tijdens het Achtste Werk.

¹⁶ Robert Graves, id.

¹⁷ Imme Dros, id., p.347

Gustave Moreau, Diomedes verscheurd door zijn eigen paarden (1865)

Admete, dochter van Eurystheus, wilde de gordel van de Amazonekoningin Hippolyte.¹⁸ Dat werd Herakles Negende Werk. De Amazonen waren kinderen van Ares bij de najade Harmonia (volgens anderen bij Aphrodite). Het is een matriarchale cultuur waar afstamming via de moeder loopt. Mannen moesten huishoudelijk werk verrichten terwijl de vrouwen gingen vechten en regeerden. Bij

¹⁸Zie deel 1 van de theatermarathon.

kleine jongens werden de armen en benen gebroken zodat ze ongeschikt werden voor de strijd. De Amazonen waren de eerste die te paard ten strijde trokken. “Fanatiek als ze waren hadden sommige vrouwen een van hun borsten weggebrand omdat die in de weg zat bij het boogschieten. Wel bleef er altijd één borst gehandhaafd om een dochter te voeden. Ze dwongen immers de mannen, van overwonnen stammen, hun bed in om dochters te krijgen. Zonen hoefden ze niet, die brachten ze weg naar de vaders.”¹⁹ De Amazonen vereerden vooral Ares. Ook in dit verhaal plaatst Hera afstammelingen van haar eigen zoon in de strijd tegen Herakles.

Herakles vertrok in een schip, met aan boord onder andere Iolaos en een van zijn beste vrienden Telamon. Onderweg hielden ze halt op het eiland Paros, waar vier zonen van Minos woonden. Toen bemanningsleden, die van boord waren gegaan om water in te slaan, werden vermoord door die zonen, doodde Herakles hen. Hij jaagde de bevolking van Paros op en oefende zo een terreur op hen uit. Hierdoor mocht hij als genoegdoening twee mannen uitkiezen die als slaaf voor hem zouden werken. Herakles koos de koning en diens broer. De koning droeg dezelfde naam als Herakles zijn grootvader, namelijk Alkaios. En de broer van de koning had dezelfde naam als de broer van Herakles zijn grootvader; Sthenelos, dus dezelfde naam als Eurystheus zijn vader. Alkaios en Sthenelos werden meegenomen aan boord. Vervolgens hield Herakles halt in Mysië, waar hij gastvrij werd ontvangen door koning Lykos. Herakles steunde Lykos in zijn oorlog Bebrykanen. Hij dreef de vijanden van Lykos terug en veroverde veel land.

Het land van de Amazones werd bestuurd door drie koninginnen, Hippolyte, Antiope en Melanippe in drie steden. Toen Herakles aankwam bracht Hippolyte een bezoek aan hem. Zij werd smoorverliefd en bood hem de gordel van Ares gewoon “als liefdesgeschenk aan.”²⁰ Hera vermomde zich als Amazone en verspreide het gerucht dat de vreemdelingen Hippolyte wilden schaken. Hera dwarsboomde de makkelijke verovering. Toen Herakles zag dat de Amazones ten strijde trokken, dacht hij dat Hippolyte hem verraden had. Hij doodde haar, stal haar gordel en slachtte heel wat Amazones af.²¹ Telamon doodde Melanippe in de strijd.

Op zijn terugweg raakte Herakles opnieuw verwikkeld in het conflict tussen Mysiërs en Bebrykanen. Hij onderwierp tal van volkeren en stammen, sommige gaven zich uit angst vrijwillig aan hem over. Maar toen hij weer vertrokken was, veroverden de Bebrykanen grote gebieden terug onder aanvoering van een zoon van Poseidon, Amykos. Ook hier bleek weer dat, zelfs in de onbelangrijke nevenverhalen, de strijd tussen de goden, om invloed op de aarde te krijgen, van cruciaal belang was.

Herakles stopte daarna in Troje, waar hij de Trojaanse prinses Hesione redde van een zeemonster. Poseidon had het monster gestuurd omdat koning Laomedon van Troje weigerde de afgesproken beloning te betalen aan Poseidon en Apollo voor het bouwen van de muren om Troje. Laomedon moest kiezen: “of hij voerde zijn dochter aan het beest of hij zou zijn stad in de zee zien zakken.”²² Herakles beloofde het monster te doden inruil voor de merries die Laomedon van Zeus had gekregen. Herakles bevocht het monster met de hulp van Athena. Het monster slokte hem echter op. Vier dagen verbleef hij in de buik van het monster, dat hij uiteindelijk van binnenuit doodde. Wat

¹⁹ Imme Dros, id., p. 352

²⁰ Robert Graves, id., p. 164

²¹ Er bestaat ook een versie waarin “Theseus Hippolyte gevangen nam en haar gordel cadeau gaf aan Herakles die hem als tegenprestatie toestond Antiope tot zijn slavin te maken.” Robert Graves, id.

²² Imme Dros, id., p. 353

vernietigt Herakles van binnenuit? Hij vernietigde een psychologisch symbool van zelfhaat ten gevolge van het doden van zijn eigen kinderen. Het doden van dit zeemonster heeft het effect van een (weder)geboorte; wanneer Herakles zich uit het monster hakt, is hij zo kaal als een baby. Hij heeft geen haar meer. Maar Laomedon houdt zich niet aan zijn woord, Herakles krijgt de merries niet. Hij zou later wraak gaan nemen en samen met Telamon Troje vernietigen. Op weg naar Mykene schoot hij nog een zoon van Poseidon neer, onderwierp hij de Traktaties en doodde in Torone de twee zonen van Proteus.

In Mykene “overhandigde Herakles de gordel aan Eurystheus, die hem aan Admete gaf.”²³ De gordel van Ares, symbool van een machtig matriarchaat, belandde bij een krachteloze koning, die hem aan zijn dochter gaf. De strijd tussen Zeus en Hera was een strijd tussen patriarchaat en matriarchaat, tussen mannelijke en het vrouwelijke principe.

De kudde van Geryoneus, een zoon van Chrysaor²⁴, een reus die de sterkste ter wereld was, koning van Tartessos in Spanje. “Hij was geboren met drie hoofden, zes handen en drie lichamen die bij het middel aan elkaar vastzaten.”²⁵ Zijn kudde werd bewaakt door Orthos, een tweekoppige waakhond, gebroed van Typhon en Echidna, en door de herder Eurytion. Herakles ontmoette monsters zoals in de eerste werken (de leeuw en de hydra). Ook nu voerde hij heel wat heldendaden uit op weg naar Spanje. Zo groef hij een kanaal tussen Afrika en Europa en richtte de zuilen van Herakles op (de straat van Gibraltar). Zo wilde hij de zon, Helios, neerschieten omdat het te warm was. Helios noemde dit niet en Herakles verontschuldigde zich. Helios verleende hem een gunst; hij leende hem de drinkbeker van de zon, waarmee hij naar het westen reisde. Maar Oceanos, de zeegod, stelde hem op de proef met zeestormen. Herakles schoot uit woede pijlen in de zee, waarna Oceanos bang de stormen tot bedaren bracht.

Herakles sloeg Orthos en de herder dood en leidde het vee weg. Geryoneus doodde hij door met één pijl zijn drie lichamen te doorboren. Hera was woest en kwam in de strijd Geryonneus te hulp. Herakles verwondde Hera met een pijl in haar rechterborst. De pijl die de reus doorboorde was giftig, die in Hera haar borst niet: “Herakles had met opzet een heel wat onschuldiger wapen gekozen voor de godin.”²⁶ “Zo veroverde hij het vee, zonder erom te vragen of ervoor te betalen.”²⁷ Hij dreef de kudde dwars door Zuid-Europa. In Ligurië probeerden twee zonden van Poseidon de kudde te stelen. Hij doodde ze allebei. In de strijd tegen de Liguriërs kwam Zeus hem helpen, door het rotsblokken te laten regenen. Verder bevrijdde hij de Alpen van roversbenden. Maar hij werd in zijn slaap beroofd van zijn paarden door een vrouw met een slangen staart, Echidna. Zij weigerde hem de paarden terug te geven tenzij hij met haar de liefde bedreef. Ze kregen drie zonen. Daarna trok hij met de kudde door Italië. Nabij Rome doodde hij de herder Cacus, die vee van hem stal. Hij doodde ook koning Erynx op Sicilië omdat hij koeien van zijn kudde stal. In Koritnië viel de reuzenschaapherder Alcyoneus hem aan. Herakles doodde ook hem. Wanneer hij met zijn kudde in Tiryns aankwam, stuurde Hera een steekvlieg naar de kudde, die in paniek op de vlucht sloeg. Herakles bleef zolang weg om de kudde terug bijeen te krijgen, dat Eurystheus de hoop, Herakles ooit terug te zien, had

²³ Robert Graves, id., p.165

²⁴ Chrysaor is een monster dat uit het bloed van Medusa ontsproot, samen met Pegasos.

²⁵ Robert Graves; id., p.172

²⁶ Imme Dros, id., p.358

²⁷ Robert Graves, id., p. 173

opgegeven. Maar Herakles slaagde erin de kudde naar Mykene te brengen. Het vee werd aan Hera geofferd.

Wat in deze heldendaden opvalt is de strijd tussen veeboeren en veedieven. Maar met betrekking tot de psychologie van Herakles, valt het gemak op waarmee Herakles elke hadden Herakles alleen maar sterker gemaakt. Het gemak (de hybris) waarmee hij zijn taken volbracht, en daarnaast nog tal van andere heldendaden verrichtte, is opvallend. Hij bracht niet alleen met gemak veedieven en corrupte koningen om, maar ook de meest archaïsche monsters (symbolen van de haat van Hera). Hij doodde ze niet alleen, hij sliep ook met hen; zo kreeg hij drie zonen bij Echidna (van wie hij ondertussen al een aantal kinderen gedood heeft, o.a. de Nemeïsche leeuw, de Hydra, Orthos). Kondigt deze hybris een val aan? Een nakende teleurstelling? Herakles dacht dat het Tiende Werk zijn laatste werk was, maar dat is niet zo. Eurystheus keurde twee werken af (de Hydra en de stallen van Augias). Herakles moest nog een tijd doorwerken.

2. Theseus, de succesrijkste van de drie helden.

Over de geboorte van Theseus hebben we het gehad in de bespreking van deel één. Er bestaat een verhaal waarin vertelt wordt dat Theseus op zevenjarige leeftijd Herakles voor het eerst ontmoette. “Op een dag deed Herakles, die in Troizen met Pittheus aan tafel zat, zijn leeuwenhuid af en gooide deze over een kruik. Toen de kinderen het paleis binnenkwamen, gilden ze en gingen allemaal op de loop, behalve de zeven jaar oude Theseus, die wegliep om een bijl van de houtstapel te pakken en stoutmoedig terugkeerde, klaar om een echte leeuw aan te vallen.”²⁸ Deze mythe verklaart de ambitie van Theseus om zijn grote voorbeeld Herakles na te volgen en hem als held te overtreffen. Moeten we dit leeftijdsverschil letterlijk nemen? Dat denk ik niet; in mythologie heeft chronologische tijd geen enkel belang. “Nooit had Theseus zo’n man gezien, zo groot en met zulke machtige spieren. Hij nam hem als voorbeeld: zo wilde hij worden als hij groot was. En Herakles had bewondering voor de scherpe geest van Theseus. Ze werden vrienden en hun vriendschap zou blijven bestaan tot het eind van hun leven.”²⁹

De jonge Theseus trok naar Athene. “Hij wilde als Herakles zwerven over de wereld en grote heldendaden verrichten die hem beroemd zouden maken, een held om nooit te vergeten.”³⁰ Theseus bevrijdde de kust van Argos van talrijke bandieten en rovers. “Hij maakte geen ruzie, maar nam wraak op allen die hem te lijf dorden te gaan, waarbij hij zorgde dat de straf bij de misdaad paste, zoals Herakles deed.”³¹ Zo doodde hij Periphetes, “der Straßenräuber Periphetes, dessen Waffe eine mit Eisen beschlagene Keule war,”³² de knuppelaar “die voorbijgangers dood sloeg met een ijzeren knots”³³, wiens knots hij sindsdien trots met zich mee nam. De knuppel werd in Theseus zijn handen zijn dodelijkste wapen. Ook hier valt de vergelijking met Herakles op; net als Herakles verkiest Theseus een knots als belangrijk wapen. Dit is niet het wapen van een Grieks militair, maar van een rover of guerrillero.

²⁸ Robert Graves, id., p. 436

²⁹ Imme Dros, id., p. 397

³⁰ Imme Dros, id., p. 398

³¹ Robert Graves, id., p. 439

³² Gustav Schwab, *Die schönsten Sagen des Klassischen Altertums*, Die Deutschen Klassiker, 1993, p. 139

³³ Imme Dros, id., p. 397

Laurent de la Hyre, Theseus tilt de steen op in het bijzijn van zijn moeder Aithra (1635)

Daarna ruimde Theseus de reus Sinis op, een zoon van Poseidon. Sinis beroofde elke reiziger die zijn gebied doorkruiste en doodde hem. “Hij boog de soepele toppen van een paar pijnbomen naar elkaar, bond aan iedere boomtop een van de voeten van een beroofde reiziger en liet daarna de toppen los. Het slachtoffer scheurde in tweeën.”³⁴ Theseus vocht met de reus, “overmande hem en deed met hem hetzelfde als wat hij met anderen had gedaan.”³⁵ Omdat Sinis een halfbroer van hem was, werd Theseus voor deze moord gezuiverd op het altaar van Zeus. De dochter van Sinis werd op slag verliefd op Theseus. Hij kreeg bij haar een zoon.

Verder doodde Theseus op weg naar Athene een monsterlijk “wilde zeug, die zoveel inwoners van Crommyon had gedood dat deze hun akers niet meer durfden te bewerken.”³⁶ Deze zeug zou volgens sommige mythografen een kind van Typhion en Echidna zijn. Ook Theseus schreef zich in als monsterdoder, net als Herakles, in een reeks helden die archaïsche dieren doodde die verwant waren met de archetypische aardmoeder. Deze mythe kadert ook in verhalen die de overgang in de menselijke cultuur van nomadisch naar een meer sedentair bestaan beschrijven.

Langs een kust met steile rotsen kwam Theseus zijn volgende tegenstander tegen: de bandiet Skirion. “Skirion placht op een rots te zitten en dan passerende reizigers te dwingen zijn voeten te wassen. Wanneer ze zich bukten om daarmee te beginnen, schopte hij hen de rots af in zee.”³⁷ In zee werden ze opgegeten door een zeeschildpad. “Theseus weigerde de voeten van Skirion te wassen, tilde hem van de rots en smet hem in zee.”³⁸

³⁴ Imme Dros, id., p. 400

³⁵ Robert Graves, id., p. 440

³⁶ Robert graves, id., p. 441

³⁷ Robert Graves, id.

³⁸ Robert Graves, id.

Daarna ontmoette Theseus Kerkyon, volgens sommigen een zoon van Poseidon. “Kerkyon, worstelaar van formaat, daagde elke bezoeker uit voor een vuistgevecht.”³⁹ Kerkyon was zo sterk dat hij elke tegenstander van de grond tilde en doodkneep. “Theseus tilde hem bij de knieën op en sloeg hem, tot vreugde van Demeter die getuige was van de strijd, met zijn hoofd tegen de grond. Kerkyon was onmiddellijk dood.”⁴⁰ Theseus vestigde met dit gevecht de regels voor de worstelwedstrijden.

In Attica doodde Theseus Prokoustos, die gasten bij hem uitnodigde. Hij had twee bedden, een lang en een kort bed. “’s Avonds bood hij reizigers onderdak aan en legde dan de kleine mannen op het grote bed en rekte ze dan uit tot ze erop pasten; maar de lange mannen legde hij op het kleine bed en zaagde dan het stuk van hun benen af dat buiten het bed stak.”⁴¹ Theseus doodde hem met zijn knuppel.

In Athene had Aigeus, de ‘vader’ van Theseus, zijn belofte aan Medeia waar gemaakt. Hij had haar na haar vlucht uit Korinthe en de moord op Jason zijn zonen, asiel verleend en was met haar getrouwd. Zij had ook haar belofte aan hem waar gemaakt en hem een zoon, Medos, geschonken. “Maar Medeia herkende Theseus zodra hij in de stad aankwam en werd jaloers vanwege Medos, haar zoon bij Aigeus, van wie algemeen verwacht werd dat hij hem op de troon zou opvolgen.”⁴² Ze waarschuwde Aigeus voor de vreemdeling die ze verdacht van spionage en moordplannen op de koning. “Doe alsof je van niets weet en geef hem wijn uit de gouden beker die ik hier klaarzet, dan ziet hij de zon niet meer opgaan.”⁴³ Aigeus reikte Theseus aan tafel de beker aan. Theseus zette hem achteloos neer, hij wilde niets liever dan herkend worden door zijn vader. Maar Aigeus drong aan dat hij een beetje moest eten en drinken. “Theseus trok zijn zwaard met het gouden heft uit de schede en sneed een stevig stuk vlees af.”⁴⁴ Aigeus herkende het zwaard en kon net verhinderen dat Theseus de beker aan zijn lippen zette. De thuiskomst van de zoon werd uitbundig gevierd. “Toen ging Theseus wraakzuchtig op zoek naar Medeia, die echter wist te ontkomen door zich in een toverwolk te hullen.”^{45 46}

De zonen van de broer van Aigeus, Pallas, kwamen in opstand. Ze zagen hun kansen om ooit de troon van Athene te bemachtigen verkleinen door de komst van Theseus. Een burgeroorlog dreigde. Er werd een hinderlaag opgezet om Theseus te vermoorden. Theseus “wist de hinderlaag te ontwijken en vernietigde de hele troepenmacht.”⁴⁷

Vervolgens bevrijdde Theseus Attica van de stier die Herakles uit Kreta had gehaald (het Zevende Werk van Herakles). De stier had honderden mannen gedood. “Toch greep Theseus onverschrokken de stier bij de moorddadige horens en sleepte hij het dier in triomf door de straten van Athene.”⁴⁸ Het vangen en vloeren van een stier is een typisch kroningsritueel waarin jonge kroonprinsen hun moed en macht moeten bewijzen. Tijdens zijn tocht om de stier te vangen “was Theseus gastvrij onthaald

³⁹ Imme Dros, id., p. 401

⁴⁰ Robert Graves, id., 442

⁴¹ Robert Graves, id., p. 442

⁴² Robert Graves, id., p. 447

⁴³ Imme Dros, id., p. 403

⁴⁴ Imme Dros, id., p. 404

⁴⁵ Robert Graves, id., p. 447

⁴⁶ Händel koos dit als onderwerp voor zijn opera seria *Tesseo* (1713).

Aria waarin Medea op wraak zint: <http://www.youtube.com/watch?v=a7lhgbOHkqA&NR=1> .

⁴⁷ Robert Graves, id., p. 448

⁴⁸ Robert Graves, id., p. 452

door een behoeftige oude vrijster die Hekale heette.”⁴⁹ Zij beloofde een ram te offeren als hij levend terugkwam van de stier. Zij stierf echter en Theseus richtte riten en offers in ter ere van haar. “Omdat Theseus in die tijd nog maar een jongen was, had Hekale hem liefdevol aangehaald en hem koosnaampjes gegeven.”⁵⁰ Naast homo erotische relaties waren ook hetero erotische relaties, tussen jongeren en ouderen, in het klassieke Griekenland een gewoonte. De jongelingen werden als het ware ingewijd in de liefdes technieken. De relatie tussen Theseus en Hekale kan op die manier gezien worden. Ook hier gelden dezelfde omgangsregels in verband met passief en actief als bij de homo erotische relaties zoals die tussen Herakles en Hylas of Iolaos.

Tijdens de bespreking van het Zevende Werk van Herakles (de stier van Kreta) vermeldde ik al dat Athene elke negen jaar zeven jongemannen en zeven jonge maagden moest offeren aan de Minotaurus op Kreta. Dit was een schatting naar aanleiding van de dood van Androgeos, een zoon van Minos en Pasiphaë. Volgens sommigen werd hij gedood door de stier, volgens anderen werd hij uit jaloezie vermoord omdat hij zo succesvol was tijdens de Spelen. Theseus bood zich, uit medelijden met de ouders van de kinderen die uitgeloofd werden om naar het Labyrint van de Minotaurus gestuurd te worden, vrijwillig aan om mee te gaan. Aigeus gaf hem een wit zeil mee, dat hij moest hijsen bij zijn terugkeer, als teken van succes. Bij hun aankomst in Kreta werd koning Minos van Kreta verliefd op één van de maagden. Hij wilde haar onmiddellijk verkrachten. Theseus verdedigde haar uit naam van zijn vader Poseidon. Toen ontstond er een duel waarbij zowel Minos, een zoon van Zeus, als Theseus moesten bewijzen dat ze van goddelijke afkomst waren. Minos gooide een ring in de zee die Theseus moest opduiken wat hij zonder probleem deed. Bij het zien van die daad werd de dochter van Minos, Ariadne, smoorverliefd op Theseus. “Ik zal je helpen mijn halfbroer, de Minotaurus, te doden,” beloofde ze hem in het geheim, ‘als ik als je vrouw mee terug mag naar Athene.’⁵¹ Ariadne wist van Daedalus, de bouwer van het labyrint, hoe ze in en uit het labyrint kon door middel van een kluwen draad dat hij haar zelf had gegeven. Theseus aanvaardde haar hulp en beloofde haar mee te nemen en met haar te trouwen. Daedalus had haar uitgelegd hoe ze het magische bolletje kluwen moest gebruiken. “Ze moest de toegangsdeur openen en het losse eind van de draad aan de lateibalk vastmaken; het kluwen zou dan verder rollen en onderweg steeds kleiner worden, tot het langs kronkelende en draaiende omwegen het allerbinnenste plekje bereikte, waar de Minotaurus zich bevond.”⁵² Theseus doodde de Minotaurus. Mythografen zijn het oneens of hij dit met zijn zwaard, zijn knots of met de blote hand heeft gedaan. Diezelfde nacht als waarin Theseus de Minotaurus doodde⁵³, vluchtte hij met de bevrijdde jongelingen, maagden en Ariadne weg van Kreta.

⁴⁹ Robert Graves, id.

⁵⁰ Robert Graves, id.

⁵¹ Robert Graves, id., p. 454

⁵² Robert Graves, id.

⁵³ Harrison Birtwistle componeerde in 2005 een opera *The Minotaur*.

(<http://www.youtube.com/watch?v=BR1wHjGTM58>)

F. Barbédienne, Theseus en de Minotaurus (1840)

Theseus en zijn bemanning maakten noodgedwongen een tussenstop op het eiland Naxos om te rusten en drinkwater in te slaan. Ariadne haar ogen, smoorverliefd, volgde Theseus op de voet, ze kleefde op zijn lichaam. Maar Theseus voelde niet wat zij voelde: “Wie er naast hem zat was Theseus totaal om het even, Afrodite had hem niet geraakt toen ze Kreta bezocht had. Hij was Ariadne dank verschuldigd, maar meer niet. Liefde was er niet bij.”⁵⁴ Theseus werd in een droom gewaarschuwd dat Ariadne aan een god beloofd was, namelijk aan Dionysos. Imme Dros laat die klus aan Athene: “Vreemdeling, is het waar, ontvoer je de bruid van een godheid?”⁵⁵ Anderen zeggen dat Theseus een nieuwe minnares had, of dat hij haar in de steek liet omdat hij bang was voor een schandaal in Athena. Hij zou dan immers een prinses van de vijand trouwen. Kortom: “Enkele dagen later liet Theseus, nadat hij zich ontscheept had op het eiland Dia, het huidige Naxos, de slapende Ariadne op de kust achter en voer hij weg.”⁵⁶

⁵⁴ Imme Dros, id., p. 422

⁵⁵ Imme Dros, id., p. 423

⁵⁶ Richard Strauss componeerde in 1915 de opera *Ariadne auf Naxos* : <http://www.youtube.com/watch?v=nspOlcFRUuo&feature=related>

Charles le Brun (1619-1690), Theseus verlaat Ariadne

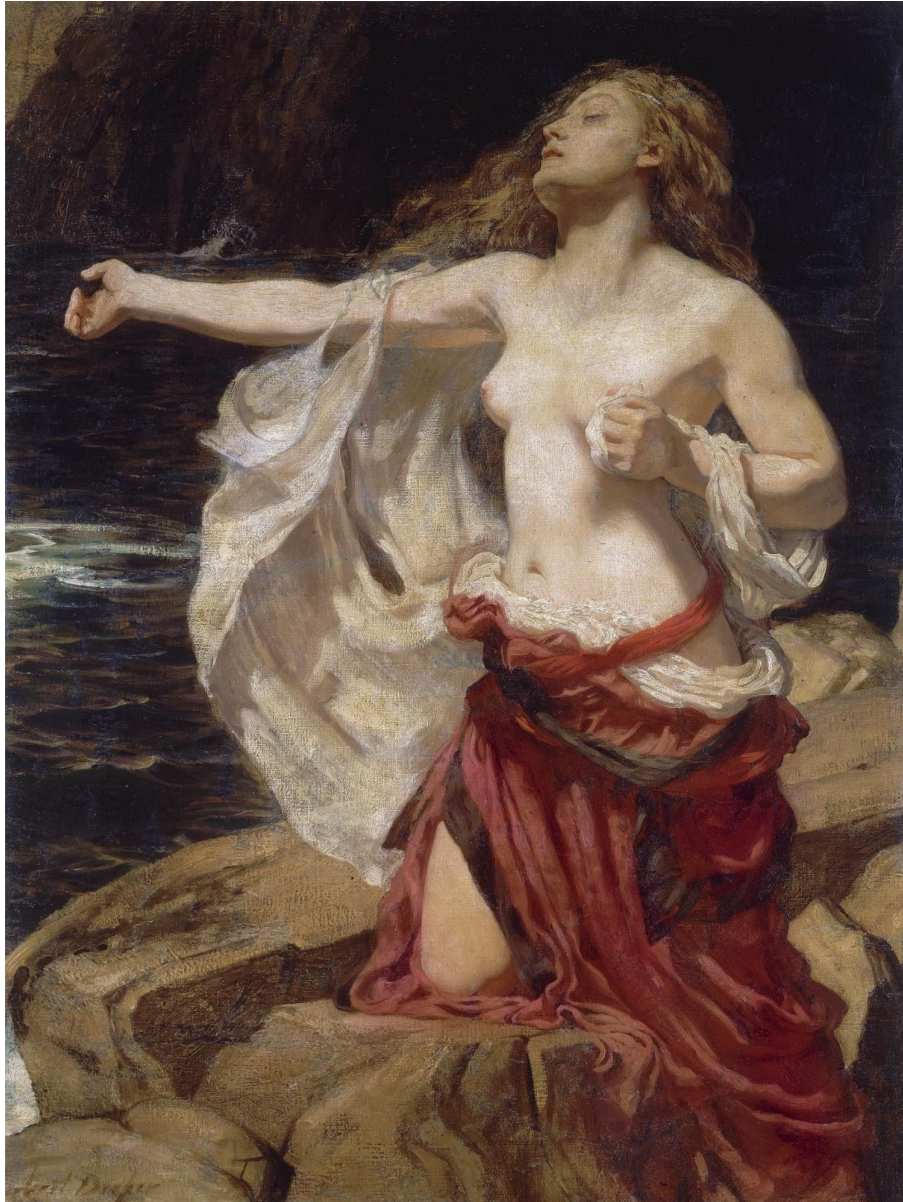
John William Waterhouse, *Ariadne* (1898)

Toen Ariadne op het strand wakker werd huilde en riep ze “hoe ze, uit liefde voor hem, haar ouders en haar vaderland verlaten had. Nu riep ze het heelal om wraak en Vader Zeus knikte instemmend.”⁵⁷ Theseus zette zijn reis verder, hield halt op het eiland Delos, waar hij offers bracht voor Apollo. Hij richtte atletiekwedstrijden op ter ere van de god en voerde het gebruik in de overwinnaar te tooien met een kroon van palmblederen. De breuk van zijn liefdesgelofte aan Ariadne werd snel gewroken. “Toen hij oververmoeid de kust van Athene bereikte dacht hij nog steeds aan de Minotaurus, niet aan de afspraak die hij gemaakt had met zijn vader: een wit zeil te hijsen als hij heelhuids naar huis kwam.”⁵⁸ Aigeus stond elke dag op uitkijk. Toen hij “het zwarte zeil zag, viel hij in zwijm en stortte met het hoofd omlaag in de benden gelegen vallei en was op slag dood.”⁵⁹ Andere verhalen zeggen dat de koning zich opzettelijk in zee wierp.

⁵⁷ Robert Graves, id., p. 456

⁵⁸ Imme Dros, id., p.429

⁵⁹ Robert Graves, id., p. 459

Henri James Draper, *Ariadne* (1905)

Theseus volgde zijn vader op en werd koning van Athene. Zijn heerschappij kende twee fasen. Eerst “versterkte hij zijn heerschappij door bijna al zijn tegenstanders terecht te stellen.”⁶⁰ Daarna maakte hij “een begin met de politiek van federalisering.”⁶¹ Tot dan toe bestond Attica uit twaalf gebieden, die elk onafhankelijk hun zaakjes regelden. Theseus haalde alle koningen van de stadstaten en grote landeigenaren over hun onafhankelijkheid op te geven “door te beloven dat hij de monarchie zou afschaffen en daarvoor in de plaats de democratie zou instellen, al zou hij zelf wel opperbevelhebber en opperrechter blijven.”⁶² Daarenboven kwam gastvrijheid op de eerste plaats in Athene: elke eerbare vreemdeling kreeg een uitnodiging om medeburger te worden. “Voor de Atheners, goed en wel wisten wat er gebeurde, schiep de man uit Troizen een nieuwe wetgeving. En een deel van zijn eerste absolute macht gaf hij aan een gekozen volksvertegenwoordiging om het rijk te besturen. Zo

⁶⁰ Robert Graves, id., p. 468

⁶¹ Robert Graves, id.

⁶² Robert Graves, id., p. 469

maakte Theseus de naam Athene, als bakermat van de democratie, tot een monument dat de tijd zou trotseren.”⁶³

Deze Griekse democratie wordt als de oervorm van de Westerse democratie beschouwd. Men verwijst dikwijls naar Athene als allereerste politieke democratie. Deze visie wordt sterk bekritiseerd door de Indiase econoom Amartya Sen en de Belgische antropoloog Rik Pinxten. Voor Sen is democratie een bestuursvorm die ernaar streeft zo systematisch mogelijk samenlevingsafspraken te maken, met het oog op een zo groot mogelijke participatie aan de maatschappij. De dialoog is hierbij het belangrijkste middel. “We live in a World in which there are a lot of other people, and we can give them room for their own way of living even without adopting their way as something that we must see as a good thing to promote.(...) Being considerate of the desires and pursuits of others need not be seen as a violation of rationality.”⁶⁴ Deze democratische tradities vindt men in talloze culturen tot heel ver in het verleden (Azië, Afrika en Amerika). In de Griekse democratie is er al sprake van een vernauwing of uitsluiting van bepaalde groepen in het democratisch beslissingssysteem. Vrouwen konden niet gekozen worden als Atheense volksvertegenwoordigers. Pinxten: “Vanaf de Oude Grieken vernauwt die traditie tot een verkiezingsvorm. (...)Hij (Sen) stelt dat die vernauwing zowel de participatie als de dialoog tussen alle betrokkenen reduceert of uitsluit.”⁶⁵

Terug naar Theseus; hij is de eerste Atheense koning die muntgeld sloeg met daarop de beeltenis van de stier van Poseidon. “Om Herakles, die zijn vader Zeus tot beschermheer van de Olympische Spelen had gemaakt, naar de kroon te steken, maakte Theseus zijn vader Poseidon tot beschermheer van de Isthmische Spelen.”⁶⁶ Deze spelen omvatten zowel sportieve als kunstzinnige wedstrijden.

Theseus stond al snel bekend om zijn rechtvaardigheid en zijn bereidheid om, wie in nood was, te helpen. De vluchtelingen, die in een oorlog tegen Thebe hadden gevochten, vertelden hem dat Thebe hun gesneuvelde makers onbegraven liet liggen als voer voor honden en gieren, trok hij onmiddellijk op tegen Thebe. Hij veroverde de stad en liet alle gesneuvelde soldaten vrijgeven om te begraven. “Verder eiste hij geen enkele schatting. Theseus verbood zijn mannen zelfs te plunderen of te moorden: het doel was bereikt en wraak was niet aan de orde. Daarmee wekte hij veel verbazing bij vriend en bij vijand.”⁶⁷ Zo zocht en kreeg Oedipus op het einde van zijn leven asiel van Theseus in Kolonos, een voorstad van Athene.

Net als Herakles heeft ook Theseus een expeditie naar de Amazones ondernomen. Sommige mythografen zeggen zelfs dat hij met Herakles meeging toen hij de gordel van Hippolyte ging halen. Toch is het verhaal van Theseus en de Amazonen een verhaal dat op zichzelf staat en los staat van de Herakles mythe. In de versie die wij volgen belandt Theseus na Herakles bij de Amazonen. Theseus en zijn krijgers werden gastvrij onthaald. De Amazonekoningin Antiope, van de havenstad Themiskyra, overlaadde de knappe Grieken met geschenken. Sommige bronnen verhalen dat hij haar naar Athene ontvoerde. Andere versies tonen een Theseus die Antiope wel ziet zitten maar “haar niet zelf durfde te benaderen.”⁶⁸ Daarom vroeg hij aan één van zijn mannen, Euneus, die met zijn twee broers Thoas

⁶³ Imme Dros, id., p. 431

⁶⁴ Amartya Sen, *The Idea of justice*, Penguin Books, 2010, p.191

⁶⁵ Rik Pinxten, *Het plezier van het zoeken*, Houtekiet, 2011, p. 154

⁶⁶ Robert Graves, id., p. 470

⁶⁷ Imme Dros, id., p. 432

⁶⁸ Robert Graves, id., p. 473

en Soloön mee was, “of die zijn zaak wilde bepleiten.”⁶⁹ Antiope bleef Theseus afwijzen want zij had Soloön als minnaar gekozen. Pas toen deze laatste zich in een rivier verdrong, begreep Theseus wat er aan de hand was. Hij was heel verdrietig. Een orakel had voorspeld dat wanneer hij in een vreemd land verdriet had, dat hij dan een stad moest stichten en wat van zijn manschappen moest achterlaten om die stad te besturen. Hij bouwde een stad aan een rivier. Hij noemde de stad Pytholis, naar het Delphische orakel Pythia en de rivier Soloön. De andere broers liet hij achter. Theseus stichtte dus een kolonie. Een handelsplaats die gebruikt werd om goederen naar Athena aan te voeren. Daarna vatte hij de terugreis aan en nam hij Antiope mee. Toch een ontvoering? Hippolyte zwoer wraak. Ze stichtte een bondgenootschap met de Skythen en belegerde Athene. Er volgde een maandenlange strijd waarbij Antiope aan de zijde van Theseus vocht. Na vier maanden volgde een wapenstilstand waarna de Amazonen en de Skythen zich terugtrokken. Theseus en Antiope waren niet getrouwd. Zij was een vreemdelinge, een barbaar. Om zijn bondgenootschap met Kreta te bezegelen huwde hij met Phaedra, de zus van Ariadne. “De jaloerse Antiope, die niet zijn wettige vrouw was, verstoorde de bruiloft doordat ze volledig gewapend binnen kwam stormen en de gasten dreigde te vermoorden.”⁷⁰ Theseus doodde toen de moeder van zijn zoon Hippolytos. Later werd Phaedra verliefd op haar stiefzoon Hippolytos, die haar afwijst. Zij beschuldigde haar stiefzoon van aanranding. Theseus bandde zijn zoon uit Athene en vroeg Poseidon, zijn vader, om hem te wreken. Poseidon doodde Hippolytos en Phaedra verhing zich.

Alexandre Cabanel, Phaedra (1880)

“Naast zijn unieke rol als politiek *exemplum* handhaafde Theseus de meer typische, heroïsche persoonsbeschrijving van iemand die geweldige daden doet en die symbool staat voor huiselijke verdeeldheid.”⁷¹ Zo had de koning der Lapithen, Peirithoös, gehoord over de kracht en de daden van Theseus. “Deze Peirithoös heerste over de woeste Lapithen uit Thessalië, zwaar behaarde, haast

⁶⁹ Robert Graves, id.

⁷⁰ Robert Graves, id., p. 475

⁷¹ Richard Buxton, id., p. 129

dierlijke mensen.”⁷² Om Theseus uit te dagen deed Peirithoös een inval in Attica en roofde een kudde vee. Theseus zette onmiddellijk de achtervolging in. Peirithoös stopte en wachtte Theseus op. De twee begonnen een gevecht man tegen man, “maar beiden werden zo vervuld van bewondering voor elkaars uiterlijk dat ze niet meer dachten aan het vee en elkaar eeuwige vriendschap zwoeren.”⁷³ Ander mythografen vertellen dat het niet eens tot een gevecht kwam omdat beide mannen zoveel bewondering voor elkaars uiterlijk hadden en onmiddellijk hun wapen neerlegden. Nog andere mythen noemen hen als tweelingbroers, net als Herakles en Iphikles.⁷⁴ “Niet veel later, toen Peirithoös trouwde met Hippodameia, ging Theseus naar zijn bruiloft in Thessalië, waar ook Centauren uit de naburige heuvels aanwezig waren.”⁷⁵ De Centauren die niet tegen wijn konden, werden snel dronken; “zo dronken dat Eurytos, (...) toen de bruid de spelonk werd binnengeleid om hen te begroeten, van zijn kruk sprong, de tafel omver wierp en haar aan haar haren wegsleepte. Onmiddellijk volgden de ander Centauren dit schandelijke voorbeeld en besprongen in wilde wellust de dichtstbijzijnde vrouwen en jongens.”⁷⁶ Theseus en Peirithoös kwamen haar te hulp “seden Eurytion de oren en de neus af.”⁷⁷ Dit was de aanleiding voor een oorlog tussen de Lapithen en de Centauren. Tijdens deze veldtocht ontmoette Theseus Herakles weer.⁷⁸

Antonio Canova, Theseus verslaat de Centaur (1805-1819)

Na de dood van Hippodameia haalde Peirithoös Theseus over om Helena te schaken. Als ze haar eenmaal hadden ontvoerd zouden ze om haar loten. Voor de verliezer gingen ze dan een andere dochter van Zeus schaken. “Theseus was de winnaar. Hij bracht zijn bruid naar een burcht in Attica, waar zijn moeder, Aithra, voor haar moest zorgen tot ze zijn vrouw en koningin zou worden.”⁷⁹ Helena

⁷² Imme Dros, id., p. 434

⁷³ Robert Graves, id., p. 483

⁷⁴ Robert Graves, id., p. 438

⁷⁵ Imme Dros, id., p. 435

⁷⁶ Robert Graves, id.

⁷⁷ Robert Graves, id., p. 484

⁷⁸ Robert Graves, id.

⁷⁹ Imme Dros, id., p. 445

was nog geen twaalf. Hij wist dat de Atheners de ontvoering van de zus van de Dioscuren nooit zouden goedkeuren. Daarom bracht hij haar niet naar zijn paleis. Peirithoös eiste nu een vrouw die Helena op zijn minst in schoonheid evenaarde. Ze raadpleegden het orakel en die noemde Persephone de edelste van Zeus zijn dochters. Theseus wilde dit voorstel niet serieus nemen want dit betekende dat ze in de Onderwereld de vrouw van Hades zelf moesten schaken. Peirithoös herinnerde Theseus aan zijn eed en die beseftte dat hij niet terug kon. Hades, die al op de hoogte was van het doel van hun bezoek, ontving hen gastvrij. “Hades luisterde kalm naar hun onbeschaamd verzoek en met voorgewende gastvrijheid nodigde hij hen uit te gaan zitten. Nietsvermoedend namen zij plaats op de zitbank die hij hun aanbood. Deze bank bleek echter de Zetel der Vergetelheid te zijn en werd meteen deel van hun lichaam.”⁸⁰ Herakles zal tijdens zijn Twaalfde Werk Theseus uit de onderwereld bevrijden.

Odorico Politi *Theseus en Peirithoös dobbelen om Helena* (1831)

Als je de heldendaden van Theseus leest kun je je niet van de indruk ontdoen dat deze mythe een afkooksel is van de Herakles mythe. Toch verschilt de Theseus mythe op belangrijke punten van Herakles. In de eerste plaats is er de introductie van een nieuw rechtvaardigheidsbeginsel en een nieuwe bestuursvorm. Zo verbiedt Theseus zijn manschappen Thebe te plunderen nadat ze de stad hebben ingenomen. En hij staat een deel van zijn absolute macht af ten voordele van een democratische volksvergadering. Dit zijn positieve ontwikkelingen. Theseus is de enige van de drie helden die een succesvol en groot koning wordt. Jason zal die status nooit bereiken en Herakles ook niet (hij krijgt wel het koningschap van een onbenullig stadje in de schoot geworpen, na zijn twaalf

⁸⁰ Robert Graves, id., p. 487

werken). Toch krijgt alleen Herakles een goddelijke status, ondanks de goddelijke afkomst van Theseus. Waarin verschilt de mythe nog van die van Herakles? De manier waarop ze omgaan met vrouwen. Zowel Theseus als Jason gebruiken, of beter misbruiken, de liefde van een vrouw om hun doel te bereiken. Theseus laat Ariadne stikken en Jason doet hetzelfde met Medeia. Bij geen enkele heldendaad heeft Herakles misbruik gemaakt van de gevoelens, die een vrouw voor hem had, om zijn doel te bereiken. Tweede negatieve punt bij Theseus is het bondgenootschap dat hij aangaat met Peirithoös, een veedief. Dit verbond met iemand, wiens handelingen niet altijd even rechtvaardig zijn (het ontvoeren van andermans vrouw bijvoorbeeld), komt Theseus duur te staan. Hij belandt erdoor in de onderwereld (als levende schim) en terwijl hij daar vastzit nemen de Dioscuren wraak. Ze halen hun zus Helena terug en plunderen en vernietigen Athene.

3. Jason en het Gulden Vlies.

“Op het strand van de zee wijdde Jason zijn schip aan Poseidon.”⁸¹ Herakles die door de bemanning unaniem als leider werd verkozen, droeg dit leiderschap zonder dralen over aan Jason. Ook nu schikte hij zich onder het leiderschap van iemand die zwakker was dan hijzelf.

Lorenzo Costa, Herakles op de Argo (begin 1500)

Het eerste eiland waar ze halt hielden om water en proviand in te slaan was Lemnos. Op dat eiland vonden ze alleen maar vrouwen. Die hadden een jaar eerder al hun mannen vermoord omdat die “waren gaan samenwonen met Thrakische meisjes die ze op hun rooftochten gevangen hadden genomen.”⁸² Dat hadden ze gedaan omdat ze vonden dat hun vrouwen stonken. De vrouwen, die zonder mannen op Lemnos met uitsterven bedreigd werden, boden in ruil voor voedsel hun lichaam aan zodanig dat er een nieuw en sterk geslacht kon ontstaan. “Deze belangeloze daad werd luid

⁸¹ Imme Dros, id., p. 133

⁸² Robert Graves, id., p. 292

toegejuicht”⁸³ door de Argonauten. De vrouwen vertelden hen natuurlijk niet het hele verhaal. Ze zeiden dat ze mishandeld werden en in opstand waren gekomen. Jason kreeg de troon aangeboden die hij gretig wilde aannemen, maar pas nadat hij het Gulden Vlies had opgehaald. De koningsdochter Hypsipyle eiste Jason voor zichzelf op. Jason verwekte drie zoons bij haar, waarvan één tweeling. De Argonauten waren de dringendheid van het Gulden Vlies snel vergeten “want iedere avonturier was omringd door een groot aantal jonge vrouwen die niet konden wachten om met hen naar bed te gaan.”⁸⁴ Uiteindelijk was het Herakles, die ondertussen de Argo bewaakte, die hen aan hun missie herinnerde. “Gaan we op vrijersvoeten of zitten we achter een vacht aan?”⁸⁵ In de eerste plaats is dit een mythe over het stichten van een ⁸⁶kolonie in de meest letterlijke zin; verspreidt uw zaad of ga en vermenigvuldig u. In de tweede plaats lijkt het wel een inwijdingsritueel in de liefde; alvorens de mannen het Gulden Vlies (symbolisch maagdenvlies) mogen plukken, worden ze ingewijd in de liefdeskunst. En als derde betekenislaag, de meest realistische, is het een militaire raid waarbij het eiland wordt geplunderd, alle mannen vermoord en hun vrouwen verkracht.⁸⁷ Waarom is dit de meest realistische betekenislaag? Omdat de actualiteit bewijst dat mythologie niet uit de lucht gegrepen is of als sprookje kan gecatalogiseerd worden. “Ik wilde niet doden. Daar was ik niet voor opgevoed. Ik zag haar lopen met een zak op de arm. Langs een rij bomen. Ze droeg iets. Ik wist niet of het een wapen of zoiets was. Maar het was een vrouw, ik wist dat het een vrouw was. Ik wilde geen vrouw neerschieten. Maar ik kreeg bevel om te schieten. Dus ik denk dat ze een vrouw is die wegvlucht met een wapen. Toen ik schoot en ik ging kijken zag ik dat het een baby was. Ik schoot vier maal. De kogels waren dwars door de vrouw gegaan. Ik schoot ook de baby. Ik zag de baby waarvan de schedel weg was. Ik ging door het lint. De training nam het van me over. Geprogrammeerd om te doden. En ik begon gewoon te moorden.” Getuigenis van My Lai.⁸⁸ En: “Op die dag van mijn leven was ik persoonlijk verantwoordelijk voor het doden van 25 mensen. 25 mensen. Ik persoonlijk. Hen neerschieten, hun keel over snijden, hun scalperen, hun handen afsnijden, hun tong uitsnijden. Dat heb ik gedaan.” Getuigenis van My Lai (deel 2).⁸⁹

De Argonauten trokken verder. Ze reisden 's nachts langs de kust van Marmara de Hellespoud door, omdat de koning van Troje Laomedon de toegang tot die zeestraat bewaakte. Ze hielden halt op het schiereiland Arkton. In een baai werden ze aangevallen door reuzen. Herakles kon hen verjagen met zijn pijl en boog. Op het schiereiland werden ze verwelkomd door koning Kyzikos. Zijn volk werd beschermd door Poseidon en ze waren gewaarschuwd geen gewapend conflict met hen te hebben. Ze hadden geluk want ze mochten aanschuiven aan het huwelijksbanket van de koning. 's Avonds reisden ze verder maar kwamen in een nachtelijke storm terecht. Uit koers gebracht, brachten de Argonauten hun schip zomaar ergens aan land. “Ze werden onmiddellijk aangevallen door goed bewapende krijgers.”⁹⁰ 's Ochtends ontdekten ze dat ze terug waren op het schiereiland Arkton en dat ze koning Kyzikos en vele van zijn mannen hadden gedood. Ze richtten begrafenisspelen op ter ere

⁸³ Robert Graves, id., p. 293

⁸⁴ Robert Graves, id.

⁸⁵ Imme Dros, id., p. 144

⁸⁶

⁸⁷ *Four hours in My Lai* een documentaire over moord en verkrachting in een onschuldig dorp, door militairen : <http://www.youtube.com/watch?v=FYzb9DH7YAE>

⁸⁸ Getuigenis My Lai: <http://www.youtube.com/watch?v=kCZliPrI34A&feature=related> (zie vanaf 6:00)

⁸⁹ Getuigenis My Lai: <http://www.youtube.com/watch?v=xHvzOSRIBlo&feature=related> (zie vanaf 1:55). De getuigenis van een soldaat die de bevelen in My Lai weigerde op te volgen: <http://www.youtube.com/watch?v=1Ap96BUJgz4&feature=related> (zie vanaf 6:25)

⁹⁰ Robert Graves, id., p. 295

van de koning en offerden aan de godin Rhea om die gunstig te stemmen. De godin “had de dood van Kyzikos geëist als genoegdoening voor de dood van haar heilige leeuw die door hem gedood was op de berg Dindyom, en was nu vertoornd op de Argonauten omdat ze zo een slachting hadden aangericht onder haar zesarmige, uit de aarde geboren broeders.” Het was vooral Herakles die de reuzen had gedood. De Argonauten waren in moeilijkheden gekomen (de nachtelijke zeestorm) omwille van Herakles zijn dodelijke efficiëntie. Belangrijk om te noteren is dat Herakles en de Argonauten zich de woede van een oergodin op de hals halen; Rhea, moeder van Hera. “Het doden van de leeuw van Rhea verwijt waarschijnlijk naar de onderdrukking van haar verering te Kyzikos ten gunste van de Olympische goden.”⁹¹

De Argonauten trokken verder. Herakles daagde hen uit in een wedstrijd om te zien wie het langst kon roeien. Één voor één moesten de Argonauten opgeven. Uiteindelijk werd het een tweestrijd tussen Herakles en Jason. Jason wilde niet opgeven en ging door tot hij in zwijm viel. Kort daarop brak de riem van de ontketende Herakles. Woedend liet hij het schip aanmeren. Hij wilde een nieuwe roeiriem maken van een boom die hij op het eiland wilde vellen. Terwijl hij daar mee bezig was ging zijn wapenknecht Hylas water halen. “Hylas was de innig geliefde minnaar van Herakles sinds de dood van zijn vader Theiodamas, de koning van de Dryopiërs, die door Herakles was gedood toen hij een ploegos weigerde te geven.”⁹² Hylas bleef verdacht lang weg. Toen ging Herakles hem zoeken samen met Polyphemos. Ze vonden enkel zijn waterkruik aan de rand van een meer. Een bronnimf was verliefd geworden op Hylas en had hem meegenomen naar haar grot onder water. Herakles en Polyphemos bleven de hele nacht zoeken. Ze verplichtten ook de bewoners van het eiland mee te zoeken. Toen zij de volgende ochtend niet kwamen opdagen aan de Argo, gaf Jason bevel te vertrekken zonder hem. “Deze beslissing werd luidkeels aangevochten en terwijl de Argo steeds verder van de kust wegvoer, beschuldigden verscheidene Argonauten hem ervan Herakles te hebben achtergelaten uit wraak voor zijn nederlaag bij het roeien.”⁹³ Vooral Herakles zijn vriend Telamon vloog uit tegen Jason. Toen dook de zeegod Glaucos op uit de golven en die zei: “Jason treft geen blaam dat dit drietal niet op het schip is. Herakles kan niet verder mee, hij moet taken verrichten, Hylas is geroofd door een nimf die met hem wil trouwen en Polyfemos bleef achter om de stad Kios te stichten.”⁹⁴ Hier scheiden de wegen tussen Herakles en de Argonauten. De impact, die Herakles op de avonturen van de Argonauten had, was tot nu toe had heel groot. Alhoewel hij het officiële leiderschap niet aanvaardde, was hij duidelijk de informele leider: hij roept hen ter orde op het eiland Lemnos (waar hij niet deelneemt aan de ‘activiteiten’ van de Argonauten), hij redt hen van de reuzen van Rhea op het schiereiland en bewijst dat hij de sterkste roeier is. En het lijkt me logisch dat gezien die omstandigheden Jason niet ongelukkig is met het verdwijnen van Herakles.

⁹¹ Robert Graves, id., p. 297

⁹² Robert Graves, id., p. 298

⁹³ Robert Graves, id.

⁹⁴ Imme Dros, id., p. 148

John William Waterhouse, Hylas en de nimfen (1896)

Bebrykos was het volgende eiland waar de Argonauten halt hielen. Daar heerste een zoon van Poseidon, Amykos. “Deze Amykos had nogal een hoge dunk van zichzelf als bokser en het was gewoon vreemdelingen tot een wedstrijd uit te dagen.”⁹⁵ Hij weigerde de Argonauten water en voedsel te geven, tenzij één van hen het tegen hem opnam in een bokswedstrijd. Polyamides, een zoon van Zeus en één van de Dioscuren, nam de uitdaging aan. Het was een lang en uitputtend gevecht. Uiteindelijk sloeg Polyamides de koning dood. De Bebrykanen grepen naar de wapens, maar de Argonauten versloegen hen met gemak en plunderden het paleis. Om Poseidon te verzoenen offerde Jason twintig stieren. In deze mythe staan de belangen van Poseidon (vader van Pelias) en Hera (beschermster van Jason) tegenover elkaar.

De volgende plaats die de Argonauten bereikten was Salmydessos waar Phineus heerste. De stad van deze blinde koning werd geplaagd door Harpijen. Deze gevleugelde vrouwelijke wezens roofden voedsel en bevuilden wat ze aan voedsel niet konden meenemen. De Argonauten Kaïas en Zetes bevrijdden de stad van de Harpijen met hun zwaard. Phineus was getrouwd met de zus van Kaïas en Zetes. Harpijen waren “personificaties van de Kretenzische doodsgodin”.⁹⁶ Harpij betekent zoiets als “handige rover”. Ook hier een mythe waarin de Argonauten chtonische oergodinnen, die een bedreiging vormen, moesten onderdrukking (strijd patriarchaat tegen matriarchaat).

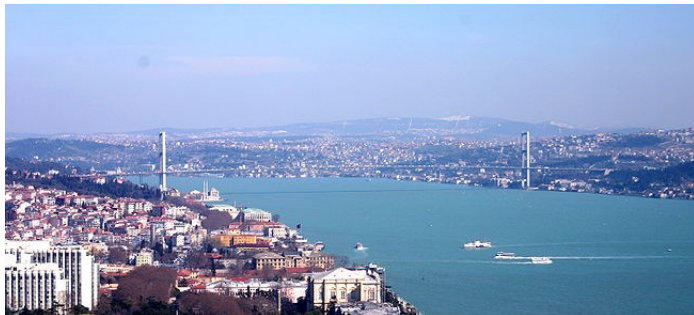
⁹⁵ Robert Graves, id., p. 299

⁹⁶ Robert Graves, id., p. 303

Harpijen roven het eten van Phineus, Attische vaas, 480 v.o.t.

De blinde Phineus was een ziener. Hij vertelde Jason hoe hij Kolchis kon bereiken en waarschuwde hem dat, wanneer hij eenmaal daar was, hij moest vertrouwen op Aphrodite. “Vertrouw op de goden, maar vooral op Afrodite, godin van de liefde.”⁹⁷ Phineus leerde hen ook hoe ze langs de Symplegaden moesten varen. “Wanneer een schip probeerde tussen deze rotsen door te varen, sloegen ze tegen elkaar en kraakten het schip.”⁹⁸ Ze moesten een duif (of een reiger) voor hen uit laten vliegen. “Zodra de rotsen de staartveren van de vogel hadden afgeknepen en weer teruggeweken waren, roeide de Argonauten, geholpen door Athene en de lier van Orpheus, er op volle snelheid tussendoor en verloren daarbij alleen de versiering van hun achtersteven.”⁹⁹ Volgens Imme Dros was het Hera die hen langs de Symplegaden hielp: “Maar de machtige Hera hield de Ketsers met duim en wijsvinger uit elkaar en blies de Argo de kloof door.”¹⁰⁰ De Symplegaden is de zeekloof die dwars door Istanbul loopt, de Bosporus. Ze verbindt de zee van Marmara met de Zwarte Zee. Het is al eeuwenlang een heel belangrijke zeehandelsroute.¹⁰¹

De Bosporus

Als dank voor de behouden doorvaart door de Symplegaden (Bosporus), richtte Orpheus een altaar op en offerde hij een geit aan Apollo op het eilandje Thynias in de Zwarte Zee. Daarna hielden ze halt in de stad Mariandyne waar ze gastvrij werden ontvangen door koning Lykos, die verheugd was omwille van de dood van zijn vijand koning Amykos. Het was in deze stad dat Idmos, de ziener van de Argonauten, door een wild everzwijn werd aangevallen. Idmos bloedde dood. Enkele dagen later werd hun roerganger ziek en stierf. Jason verving deze bemanningsleden in Sinope door mannen “die Herakles hadden vergezeld op zijn expeditie naar de Amazonen, maar die per ongeluk van hem gescheiden waren en nu in deze verre landen terecht waren gekomen.”¹⁰² Vervolgens reisden ze langs

⁹⁷ Imme Dros, id., p. 153

⁹⁸ Robert Graves, id., p. 304

⁹⁹ Robert Graves, id.

¹⁰⁰ Imme Dros, id., p. 154

¹⁰¹ In 2005 passeerden er 55.000 schepen met ruim 140 miljoen ton lading. Zie Bosporus Strait News (<http://www.bosphorusstrait.com/>)

¹⁰² Robert Graves, id., p. 305

het land van de Amazonen en daarna langs dat van de Tibarenen waar de mannen, wanneer hun vrouwen in barensnood verkeerden, kreunden alsof ze zelf in het kraambed lagen. “De kraamvrouw verzorgde de vader en het kind, wellicht om een grimmige god te misleiden die op moeders aasde.”¹⁰³ Ze kwamen langs de Mossynoïken die “zich aan vrij geslachtelijk verkeer overgeven.”¹⁰⁴ Daarna werden ze aangevallen door een zwerm Stymphalische vogels die ontsnapt waren aan de pijlen van Herakles. De Argonauten verjaagden alle overblijvende koperen vogels.

Na een hevige storm visten de Argonauten drie schipbreukelingen op uit de zee. Het waren de zonen van Phrixos; Kytisoros, Argeus, Phrontis en Melanion. Zonen die Phrixos had bij de dochter van Aietes, Chalkiope. Het waren neven van Jason. “Ze hadden schipbreuk geleden op hun reis naar Griekenland, waar ze van plan waren het Orchomenische koninkrijk van hun grootvader Athamas op te eisen.”¹⁰⁵ Eigenlijk hetzelfde als wat Jason ten aanzien van Elias had gedaan. Toen Jason hen het doel van zijn reis kenbaar maakte (het Gulden Vlies terugbrengen naar Griekenland) kwamen de drie broers in een lastig parket. Enerzijds waren ze trouw verschuldigd aan hun vader Phrixos die de gouden ram had geofferd en zijn vacht, het Gulden Vlies had opgehangen. Anderzijds had Jason hun het leven gered door hen uit zee op te vissen. “Maar wat zat er anders voor hen op dan de kant te kiezen van hun neven die hun het leven hadden gered?”¹⁰⁶

Uiteindelijk kwam de Argo aan in Kolchis (het huidige Georgië). “Op de Olympos spraken Hera en Athene er vol zorg over hoe hun gunsteling Jason het Gulden Vlies zou kunnen veroveren? Tenslotte besloten ze Aphrodite te benaderen, die ervoor zou zorgen dat haar zoontje Eros Medeia, de dochter van koning Aietes, op slag hartstochtelijk verliefd op Jason zou laten worden.”¹⁰⁷ Jason vertrok naar het paleis van Aietes vergezeld van de zonen van Phrixos. Hij vroeg het Gulden Vlies als een gunst, alleen als dit geweigerd werd zouden de Grieken “hun toevlucht nemen tot list of geweld.”¹⁰⁸

Koning Aietes van Kolchis had twee dochters bij de Kaukasische nimf Asterodeia. Zij was de moeder van Chalkiope (de weduwe van Phrixos) en van Medeia. Asterodeia was overleden en Aietes was nu getrouwd met Eidyia. Zij had Aietes een zoon gegeven; Absyrtos. Chalkiope was verrast haar zoons terug te zien. Zij was Jason heel erg dankbaar omdat hij haar zoons van de verdrinkingsdood had gered. Aietes was minder opgetogen over de komst van de Grieken. Hij vroeg zich af hoe ze langs koning Laomedon van Troje de Zwarte Zee konden opvaren. Die had immers beloofd geen enkele Griek toegang tot de Zwarte Zee te verlenen. Één van zijn kleinzonen antwoordde “dat Jason, aan wie hij en zijn broers hun leven te danken hadden, overeenkomstig een orakel gekomen was om het Gulden Vlies te halen.”¹⁰⁹ Aietes werd wit van woede en hij maande Jason aan “terug te keren naar waar zij vandaan kwamen voordat hij hun tongen liet afsnijden en hun handen afhakken.”¹¹⁰ Jason bleef hoffelijk en vriendelijk. Toen beloofde Aietes het Gulden Vlies af te staan maar dan wel op schijnbaar onmogelijke voorwaarden. “Jason moest twee, door Hephaistos gemaakte, vuurspuwende stieren met koperen hoeven in een juk spannen, het veld van Ares ploegen tot een lengte van vierhonderd aren en het dan inzaaien met de slangentanden die hem door Athene waren gegeven, de

¹⁰³ Imme Dros, id., p. 155

¹⁰⁴ Robert Graves, id., p. 306

¹⁰⁵ Robert Graves, id.

¹⁰⁶ Robert Graves, id.

¹⁰⁷ Robert Graves, id., p. 309

¹⁰⁸ Robert Graves, id., p. 310

¹⁰⁹ Robert Graves, id.

¹¹⁰ Robert Graves, id.

paar die over waren van de inzaaiing in Thebe.”¹¹¹ Medeia was ondertussen verschenen en had dit gehoord en Eros raakte haar met zijn pijlen in haar hart. “Telamon vloekte, maar er kwam geen reactie van Jason, hij was in gedachten. Moest hij het doen? Hij bezat geen bovennatuurlijke krachten, was geen Herakles.”¹¹² Het was Chalkiope die als eerste stappen deed om Jason te helpen. Zij deed dat omdat Jason haar zonen had gered. Chalkiope kwam bij Medeia en vroeg om Jason te helpen met haar magische krachten. Medeia stemde toe, “haar enige voorwaarde was dat zij met hem in de Argo als zijn vrouw mee terug zou varen. Jason werd geroepen en hij zwoer bij alle goden van de Olympos dat hij Medeia eeuwig trouw zou blijven.”¹¹³ Ze gaf hem het sap van de krokus, de bloem voor het eerst uit het bloed van Prometheus was ontloken. Daar wreef hij zijn lichaam en wapens mee in, het gaf hem kracht om de stieren te temmen. Hij ploegde de grond en zaaide de tanden. Net als Kadmos had gedaan gooide hij een steen tussen de uit het zaad gegroeide bewapende mannen. En net als toen bij Kadmos begonnen die mannen ook met elkaar te vechten in plaats van met Jason. Jason hoefde alleen maar de gewonde overlevende af te maken. Aiets weigerde echter zich aan zijn afspraak te houden; hij gaf het Gulden Vlies niet. Hij dreigde de Argo in brand te steken en de bemanning uit te moorden. Medeia bracht Jason naar het heilige woud van Ares tot bij het Gulden Vlies. “Daar hing het vlies, bewaakt door een weerzinwekkende en onsterfelijke draak met duizend schubben, groter dan de Argo zelf, en geboren uit het bloed van het monster Typhon.”¹¹⁴ Medeia kalmeerde de draak en smeerde een slaapverwekkend drankje op zijn oogleden. Jason maakte het vlies los en vluchtte met Medeia naar de Argo. Er volgde een hevig gevecht aan de Argo. Iphitos sneuvelde en enkele mannen raakten gewond. De Argo kon ontkomen, Medeia genas de gewonden met haar geneeskrachtige kruiden.

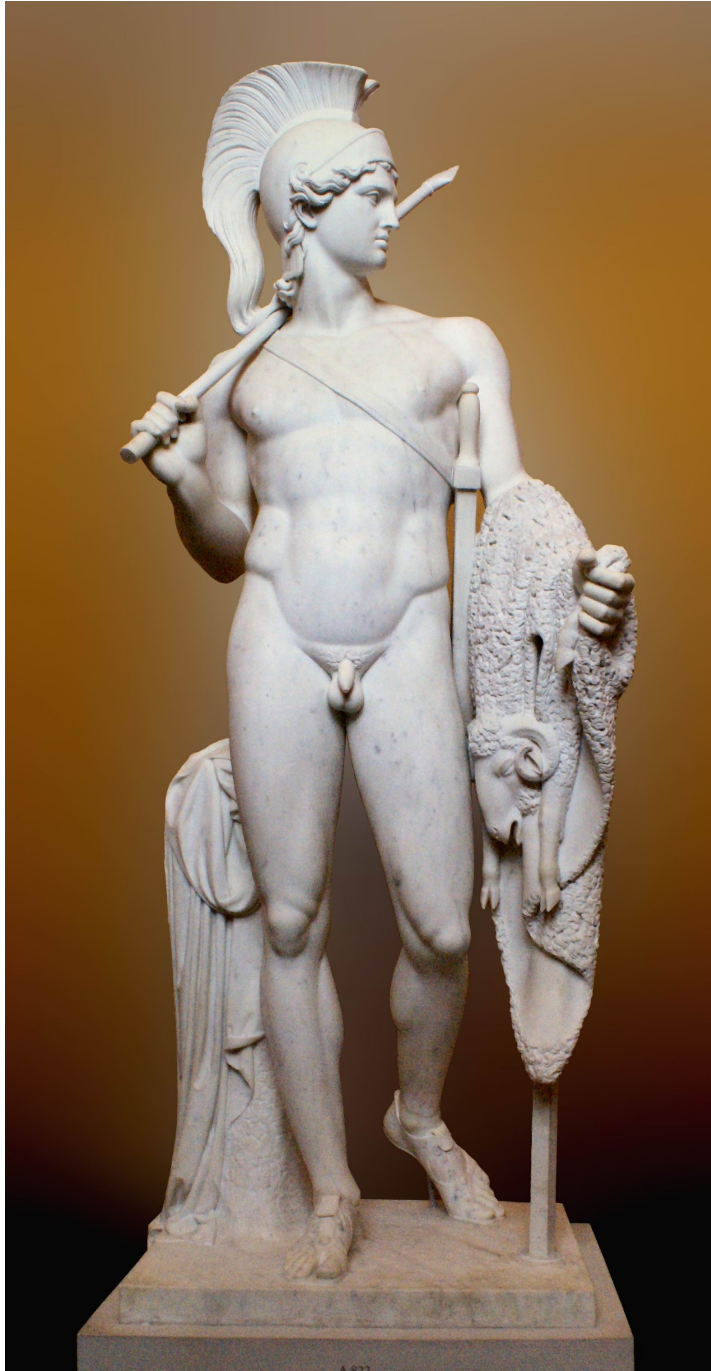
Lieven van Laethem, *Le roman de Jason et Medée*, miniatuur (1468)

¹¹¹ Robert Graves, id., p. 311

¹¹² Imme Dros, id., p. 165

¹¹³ Robert Graves, id.

¹¹⁴ Robert Graves, id., p. 312

Bertel Thorvaldsen, Jason en het Gulden Vlies (1803)

Jason is in vergelijking met Herakles en Theseus de minst heldhaftige van de drie. Hij is beduidend minder sterk. Als we de avonturen van de Argonauten bekijken dan zien we dat in het eerste gedeelte Herakles de hoofdrol opeist. In de avonturen nadat Herakles de Argo verlaten heeft, spelen andere helden de hoofdrol (Polydeuces, Zetes, Kaïas, Orpheus). Tijdens de roeiwedstrijd gaat Jason zo ver boven zijn krachten dat hij het bewustzijn verliest. Pas in Kolchis komt Jason in actie. Maar de actie die hij voert is in de eerste plaats vreedzaam en bemiddelend. Hij gaat naar Aietes in gezelschap van diens kleinzonen die hij uit de zee heeft gered. Hij vraagt om het Gulden Vlies als een gunst, in ruil voor het redden van Aietes' kleinzonen. Wanneer deze laatste weigert en de Grieken bedreigt, blijft Jason kalm en hoffelijk. We weten dat dit absoluut niet de tactiek van Herakles of Theseus geweest

zou zijn. Uiteindelijk slaagt Jason in zijn missie dankzij de hulp van Medeia, die hij in ruil daarvoor eeuwige trouw belooft. Dit laatste maakt het grote verschil met Herakles. Herakles heeft nooit de liefde van een vrouw gebruikt om zijn doel te bereiken. Theseus heeft dit, net als Jason, ook gedaan; Theseus verraad de liefde van Ariadne, Jason verraad de liefde van Medeia. Wat ze alle drie wel gemeen hebben is dat ze wapens en uitrusting dragen en gebruiken van rovers of guerrilla soldaten. Ook al zijn het Griekse helden, Herakles, Theseus en Jason zien er niet uit als krijgsheren zoals Agamemnon, Ajax, Achilles of Odysseus. Herakles en Theseus dragen een leeuwenvel en een knots en Jason draagt een pantervel. Dit zijn minderwaardige wapens voor een Griekse veldheer. Het leeuwen- en pantervel is echter een privilege van een koning. "Bovendien droeg hij de leeuwenhuid, net als Herakles, en hij zal daarom de heilige koning geweest zijn."¹¹⁵ Beeld van een held met een dubbele boodschap; om de feilbare menselijkheid van een heilige koning te onderstrepen. Of een marketingtrucje zodat vele Grieken zich in hun helden konden herkennen? Wat Theseus en Jason ook gemeen hebben is het orakel dat wanneer ze op de plaats van hun bestemming aangekomen zijn, ze moeten vertrouwen op de godin van de liefde, Aphrodite. Ze moeten de stem van de liefde vertrouwen om hun doel te bereiken. Zowel Jason als Theseus krijgen dit orakel mee. Het is de blinde Phineus die tegen Jason zegt: "En als je Kolchis een maal hebt bereikt, vertrouw dan op Aphrodite."¹¹⁶ En Theseus kreeg dit orakel in Delphi: "Das Orakel zu Delphi hatte ihm geraten, er solled ei Göttin der Liebe zur Führerin wählen und ihr Geleite sich erbitten."¹¹⁷ De twee helden vertrouwden inderdaad op de liefde van respectievelijk Ariadne en Medeia. Net zolang het hen goed uitkwam. Daarna lieten ze de dames in de steek.

¹¹⁵ Robert graves, id., p. 437

¹¹⁶ Robert Graves, id., p. 301

¹¹⁷ Gustav Schwab, id., p. 143